

Aleg. 121

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego nad sprawozdaniem Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej i folwarku w Czernichowie za rok 1905/6.

Wysoki Sejmie!

Wedle sprawozdań Wydziału krajowego z ostatnich dwóch lat było w roku 1904/5 zgłaszających się kandydatów do szkoły Czernichowskiej 167. Z tych przeszło 100 posiadało wszelkie kwalifikacje; przyjęto 19-tu. W roku 1905/6 zgłosiło się 169, z których przeszło 100 posiadało warunki przyjęcia; przyjęto zaś 21.

Z tych wykazów wynika, że dla nauki rolnictwa jest za ciasno w kraju, bo odnośne zakłady naukowe nie mogą w swych murach pomieścić wszystkich, dla których zawodowa nauka rolnicza jest potrzebną w życiu. Toteż z szczerem zadowoleniem przyjąć należy ustęp sprawozdania, w którym Wydział krajowy daje wyraz potrzebie założenia drugiej średniej szkoły rolniczej w kraju. Jestto teraz tem więcej wskazane, ileż stosunki zawodowego rolnictwa z każdym rokiem stają się trudniejszymi a jedynie wiedza fachowa może te trudności skutecznie zwalczać.

Sprawę tę za aktualną i pilną uznać należy również z uwagi, że młodzież widząc w innych kierunkach nauki nadmierną konkurencyę, niemal instynktem szuka zawodu dotąd dostatecznie niewyczerpanego — a dającego pewność powodzenia w kraju o charakterze przedewszystkiem rolniczym. Przemysł bowiem jest rzeczą przyszłości a bogactwo ziemi przy małej stosunkowo umiejętności wyzyskania jej płodności daje szerokie pole do pracy na niej.

Toteż jedna i jedyna średnia szkoła rolnicza w Czernichowie nie może odpowiedzieć zadaniu — a założenie drugiej jest niewątpliwie potrzebnem, choćby to z pewnym kosztem miało być połączonem. Już w roku 1900 postawiony w Sejmie wniosek zaznaczył tę potrzebę, wskazując Podole jako odpowiednią siedzibę takiego zakładu. Rodzaj gleby, stosunki klimatyczne, robotnicze, handlowe i wiele innych są dostateczną podstawą do zaopatrzenia tej bogatej ziemi w siły administracyjne uposażone fachową wiedzą.

Gdy mowa o średniej szkole rolniczej, to mimowoli nasuwa się na myśl średnia własność ziemska, która z takiej szkoły najwięcej korzyści odnieść może. A niepodobna pozostawić tę średnią własność poza ramami ogólnej opieki, gdy ona pod względem kulturalnym, społecznym i ekonomicznym bardzo ważne zajmuje stanowisko.

Powołanie innych funduszków mających na celu rozszerzenie nauki rolnictwa, do współdziałania przy założeniu odnośnych zakładów, byłoby wielce pożądanem. Takimi są: zapis ś. p. Kaliksta Hohendorfa i fundacya imienia hr. Baworowskiego, przy których zbyt ściśle przestrzeganie warunków, połączonych z temi fundacyami stanęłoby niewątpliwie w sprzeczności z przewodnią myślą i intencją w chwili ich przeznaczania. Zużytkowanie tych funduszków musiałoby bowiem być odroczone do nieokreślonej zbyt odległej przyszłości, by odpowiadało zamiarom fundatorów, którzy w chwili spisania szlacheckiej myśli nie mogli przewidywać tak szybkiego postępu społecznych zadań a tem samem rychlejszego zużytkowania ich zamiaru.

Niewątpliwie też jest wskazanem, by Wydział krajowy nawiązał w tym względzie rokowania z c. k. władzami rządowymi celem zużytkowania martwych

dotąd funduszków na rzecz urzeczywistnienia zadań, objętych ich przeznaczeniem. W tym celu przedkłada Komisya gospodarstwa krajowego Wysokiemu Sejmowi odnośny wniosek do uchwały.

Bez względu jednak na wykazaną potrzebę utworzenia drugiej średniej szkoły rolniczej w kraju, projekt Wydziału krajowego mający na celu rozszerzenie zakładu Czernichowskiego do ilości 80 uczniów uznać należy za odpowiedni, gdy tak znaczna ilość kandydatów corocznie się zgłasza. Będzie to możliwem przy przebudowaniu starej ogrodnikówki, w której przy uwzględnieniu tej potrzeby winny znaleźć się ubikacye dla zastąpienia tych, które obecnie do innych celów służą a na mieszkanie uczniów mogą być użyte.

Podwyższenie kredytów na utrzymanie budynków i ogrodzeń jest uzasadnione i odpowiada rzeczywistej potrzebie przy tak licznych zabudowaniach przedstawiających wysoką wartość, około 700.000 K. Zamierzona reorganizacya etatu następczy Wydziałowi krajowemu sposobność uwzględnienia zwiększonych potrzeb grona nauczycielskiego i urzędników, z powodu wzrastającej drożyzny, która stanowi słuszną podstawę do polepszenia ich bytu.

Gospodarstwo w Czernichowie wykazuje postęp uwidoczniomy zwiększonym dochodem. Wkłady więc potrzebne uważać należy jako pojęte w sposób fachowej i świadomej celów administracyi. To też melioracyę gruntów przez zdrenowanie 11·24 ha., — podniesienie kredytu na utrzymanie i uzupełnienie ogrodu pomologicznego i warzywnego, sprawienie nowego ogniotrwałego płaszcza w piecu wapiennym i inne pomniejsze uznaje Komisya gospodarstwa krajowego za potrzebne, a równocześnie przyłącza się do zdania wyrażonego w sprawozdaniu o potrzebie wdrożenia jak najusilniejszych starań w sprawie postawienia trwałego mostu na Wiśle, który nie tylko dla stosunków komunikacyjnych ludności okolicznej, ale również dla łatwiejszej komunikacyi z zakładem i podniesienia rentowności folwarku pierwszorzędne ma znaczenie, a z tych względów na życzliwe załatwienie u c. k. Rządu liczyć winny. Celem poparcia ujęła Komisya gospodarstwa krajowego sprawę tę w osobny wniosek.

Po tych uwagach Komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o kraj. średniej szkole rolniczej i folwarku w Czernichowie.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by w sprawie zużytkowania fundacyj przeznaczonych na naukę rolnictwa, nawiązał z c. k. Rządem odpowiednie rokowania i zdał sprawę Sejmowi na najbliższej sesyi.

III. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by w drodze odpowiednich rokowań z c. k. Rządem dołożył usilnych starań o możliwie najrychlejsze zbudowanie trwałego mostu na Wiśle w Czernichowie.

Przewodniczący:

Gorayski.

Sprawozdawca:

Vivien.